

RIIGIKOGU

IV koosseis.

I istungjärgk. 3. koosolek. 24. juulil 1929.

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine muudatustest Riigikogu koosseisus.
3. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest ja esitisest.
4. Komisjonide täiendavad valimised.
5. Vabariigi Valitsuse deklaratsioon.
6. Järgmise koosoleku määramine.
7. Riigikontrolli seadus — J. Zimmermann'i ettepanek.
8. Riigikogu esindajate valimine riigi majandusnõukokku.
9. Riigikogu esindajate valimine statistika nõukokku.
10. Riigikogu esindajate valimine kultuurkapitali nõukokku.

Koosoleku avab Esimees **K. Einbund** kell 17.13 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach.**

1. Päevakorra täiendamine.

A. Lauri (as) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Teatamine muudatustest Riigikogu koosseisus.

Sekretär: Tagasi on astunud Riigikogust 9. juulil 1929 Johan Jans — Eesti sotsialistliku tööliste partei Tartumaa valimisringkonna nimekirja järgi. Riigikogu töödest on osa võtma kutsutud Hugo Ratasepp.

3. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest ja esitisest.

Riigikogu juhatus andis:

1. Rahukogu kinnistuseosakonna kantseleimaksu seaduse täiendamise seaduse üldkomisjoni.

2. Merest eraldatud riikide lipuõiguse tunnustamise deklaratsiooni kinnitamise seaduse üldkomisjoni, välispoliitilise külje suhtes seisukoha võtmiseks väliskomisjoni.

3. Rahvamajade seaduse haridusekomisjoni, rahandusliku külje suhtes seisukoha võtmiseks rahaasjanduse komisjoni.

4. Eesti ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahelise kaubanduselepingu kinnitamise seaduse rahaasjanduse komisjoni, välispoliitilise külje suhtes seisukoha võtmiseks väliskomisjoni.

5. Eesti-Soome vahelise väljaandmise konventsiooni muutmise protokolliga kinnitamise seaduse üldkomisjoni, välispoliitilise külje suhtes seisukoha võtmiseks väliskomisjoni.

6. Eesti ja Poola vahel Tallinnas 19. veebruaril 1927. a. sõlmitud kaubanduse- ja laevanduselepingu juurde käiva lisaprotokolliga kinnitamise seaduse väliskomisjoni.

7. Eesti-Ungari vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ning lõpuprotokolliga kinnitamise seaduse rahaasjanduse komisjoni, välispoliitilise külje suhtes seisukoha võtmiseks väliskomisjoni.

8. Genfis 3. novembril 1923. a. sõlmitud tollivormaliteetide lihtsustamise rahvusvahelise konventsiooniga ja protokolliga ühinemise seaduse rahaasjanduse komisjoni, välispoliitilise külje suhtes seisukoha võtmiseks väliskomisjoni.

9. Riigi 1929./30. a. lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seaduse rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisus.

10. Lina väljaveo kontrolli seaduse rahaasjanduse komisjoni.

11. Riigiteenijate haiguskindlustuse seaduse sotsiaalkomisjoni, rahandusliku külje suhtes seisukoha võtmiseks rahaasjanduse komisjoni.

12. Vägede juhataja ametikoha asutamise seaduse riigikaitse komisjoni.

13. Vabariigi Valitsuse esitise kaitseseisukorra maksuvuse tähtaja kinnitamise kohta riigikaitse komisjoni.

4. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

maakomisjoni A. Kornell'i asemele J. Saar (as).

5. Vabariigi Valitsuse deklaratsioon.

Riigivanem O. Strandman: Vabariigi Valitsuse ametisse kutsumise puhul on mul au valitsuse nimel esineda Riigikogule järgneva deklaratsiooniga.

Üle 10-aastase kestuse ajal on Eesti rahvasindus ja tema poolt ametisse pandud Vabariigi Valitsused suutnud Eesti riigile anda kindla seadusliku aluse ja luua korralikult töötava valitsuseaparaadi.

Kuid loomulikult ei võinud olla riiklik ehitusetöö ühetaoline kõigil aladel ja mõnigi esimeses loomisehoos tehtud samm tuli või tuleb võtta revideerimisele.

Asudes üleskerkinud põhiseaduse muutmise küsimuses seisukohal, et siin otsustamine ei ripu valitsusest ega Riigikogust, vaid suveräänselt rahvast, on Vabariigi Valitsus valmis Riigikoguga kaasa töötama põhiseaduse muutmise kavade valmistamisel, tahab aga maksvat põhiseadust loaalselt käsitada, kasutades täies ulatuses temale seaduste põhjal käteantud võimu.

Valitsemise võimu tahab Vabariigi Valitsus kasutada vastavalt põhi- ja teistes seadustes äramääratud õigusliku riigikorra põhimõtetele. Erakorralisi volitusi tarvitab valitsus ainult nende vastu, kes oma tegevuse on sihtinud meie demokraatliku riigikorra muutmisele vägivallaga.

Valitsuse-asutuste otstarbekohast korraldamist ja lihtsustamist tahab Vabariigi Valitsus jätkata, et võimaldada administratsiooni alal tarvilikku kokkuhoidu. Sealjuures võetakse aluseks põhimõtte, et asutuste võimupiir oleks seadustes ja juhtnöörides kindlaks määratud ja vastavad ametikohad ja ametnikud nendele antud võimu tarvitaksid iseseisvalt ja selle eest ka vastutust kannaksid.

On aeg seaduseandlikul teel kindlaks määrata meie omavalitsuse ülesanded, korraldus ja tegevusala ja temale võimaldada selleks tarvilikud tulud.

Eesti välispolitika aluseks on algselt saadik olnud tihe ühendus ja koostöö rahvasteliiduga ning kõigi rahvastega, kellel püüdeks rahvusvahelise rahu kindlustamine. Jätkates seda politikat ja tundes tõsist headmeelt senisest heade vahekordade arenemisest välisriikidega, seab valitsus oma peaülesandeks loodud sidemete tihenemise ja süvenemise, kokkukõlastades sellejuures oma politikat liitlase Lätiga.

Suhtudes heatahtlikult rahvasulistele nõuetele, tahab Vabariigi Valitsus heasoovlikult lahendada riigi ja kiriku ainelised vahekorrad.

Riigivõimu tegevust riigikaitse, kohtu- ja üldadministratsiooni alal tahab Vabariigi Valitsus jätkata seni väljakujunenud suunas ja teostada algatud kavatsusi.

Valitsus arvestab riigikaitse ja kaitsevää korraldamisel meie riigi julgeoleku vajadustega,

tõsiselt sealjuures püüdes saavutada võimalikku kulude kokkuhoidu. Samuti tahab valitsus jätkata seltskonna organiseerimist riigikaitse huvides, eriti võitlemises õhusõja ja gaasihädaohu vastu.

Üheks lähemaks ülesandeks loeb valitsus vägede juhataja instituudi elluviimise.

Maksvate seaduste eestistamine ja korraldamine on Kohtu- ja siseministeeriumi tähtsam ülesanne. Sealjuures jätkatakse algatatud seaduste uuendamise ja kodifikatsiooni tööd.

Eesti rahvas peab olema vääriline liige kultuurrahvaste peres. Kuigi meie haridusliku ja sotsiaalse elu korraldamise käigu hoo määravad paratamata meie vaimlik ja majanduslik kandejõud, ei tohi siiski olla seisakut ega tagasiminekut.

Hariduse alal jätkab Vabariigi Valitsus kuueaastase koolisunduse elluviimist, toetades ja korraldades puuduvate koolimajade ehitamist. Kooliolusid korraldavad seadused tulevad täiendada ja ajajooksul ilmsikstulnud puudustest vabastada, täienduse- ja kutsekoolid välja arendada ning eriti rõhku panna koolitöö edendamisele kasvatuses suunas.

Hariduse- ja kultuuritöö riiklikku toetamist tahab Vabariigi Valitsus nõnda arendada, et ära hoida toetusesummade liigset killunemist. Tarvilikumaid kultuuriasutusi tuleb elujõulisemaks arendada, kuid ühtlasi ka uute loovate jõudude juurdekasvu toetada.

Vähemusrahvuste kultuuriliste asutuste arendamisele tahab Vabariigi Valitsus kaasa aidata vastavate seaduste põhimõtete kohaselt.

Vabariigi Valitsus tahab arendada rahvuslikku tööjõudu ja töötahet, võttes tervishoiu, hoolekande, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse lähtekohaks loova jõu hoidmise ja otstarbekohase rakendamise.

Tervishoiu ja hoolekande aladel tuleb vastavaid seadusi elunõuetele kohaldada, erilist rõhku pannes hoolekandele laste ja emade eest ja toetades omavalitsuste ning seltskondlike organisatsioonide tööd sel alal.

Valitsus seab oma töökavas tähtsale kohale võitlemise tööõnnetuste vastu.

Pidades korralikkude ühendusevahendite loomist esimesejärguliseks riigi ülesandeks, jätkab Vabariigi Valitsus teostamiselolevaid kavatsusi ja pöörab tõsist tähelepanu maanteede seaduse elluviimisele.

Üheks suuremaks valitsuse ülesandeks on tööpuuduse vastu võitlemine muu hulgas üldkasulikkude avalikkude tööde korraldamisega tööpuuduse hooaegadel, ja tööpuuduse tagajärgede pehmendamine.

Eesti rahva kandeve tööala, põlluma- ja andus, peab jõudma murrangu ajajärgust sihikindla arenemise ajajärku.

Selles sihis tuleb eeskätt maareform lõpule viia ja kõik riigimaade kasutajad muuta pärisperemeesteks ning lahendada vahekorrad endiste omanikkudega seadustes ettenähtud alustel.

Ühtlasi tuleb jätkata kiires korras maakorralduse töid ja teostada juurdelõigete andmist.

Üldine põllumajanduse aineeline toetus tuleb koondada maapanga kätte, kusjuures asundusekapital peab hõlbustama uute väikekohtade asutamist ja toetama seniste majapidamiste elujõulisemaks muutmist (maaparandused, uudismaa, põllumaa kividest puhastamine, korteriolude parandamine j.n.e.).

Jätkates mitmesuguste kavatsuste elluviimist rahva maalt linna valgumise ärahoidmiseks, tahab Vabariigi Valitsus asuda samal ajal asunduseseaduse väljatöötamisele, kus meie tulevase maapolitika sihid oleksid kindlaks määratud.

Teostades Talumajanduse nõuande korraldamise seadust, tahab Vabariigi Valitsus suurendada nõuande büroo nõukogus kutselist esindust. Arenemise sihiks seab siin Vabariigi Valitsus üldise põllumajanduse kutseesinduse loomise.

Metsamajapidamises tahab Vabariigi Valitsus hoolitseda, et hoogsa uue metsa külvi ja istutamise kaudu meie metsa pindala üldiselt ei väheneks ja metsakultuuri tõstmiseks metsade normaalsel produtseerimisvõime tõuseks. Erametsasaajanduse edendamist tahab Vabariigi Valitsus igatpidi toetada.

Ühtlasi peab metsamaterjali saamist tarvitajale eriti maal kindlustama.

Seaduseandlikul teel tuleb korraldada oma-valitsuste maaga varustamine, põllumajanduse kutsehariduse korraldamine ja riigimõisade valitsemine ning muuta talumaade tükeldamist takistavad alammäärad.

Kalameeste olukorra parandamiseks võimaldada neile paremate püügiabinõude muretsemist, turgude leidmist ja eluasemeks tarvilikku maad.

Tunnustades tööstuses ja kaubanduses eraalgatuse ja vaba võistluse põhimõtet, tahab Vabariigi Valitsus meie elujõulist tööstust ja kaubandust igatpidi edendada.

Aladel, kus kodumaa tööstus valmistab küllaldaselt tarvitajaid rahuldavaid saadusi, tuleb sellele tööstusele kodumaa turg kindlustada ja rahvamajanduslikult kahjulikku võistlust ära hoida, kusjuures Vabariigi Valitsus valvel tahab olla riigi ja tarvitajate huvide eest.

Vabariigi Valitsus peab oma tähtsaks ülesandeks ajada niisugust majandusepolitikat, mis

meid viiks meie väliskaubanduse tasakaalustamisele.

Selles sihis näeb Vabariigi Valitsus oma ülesannet meie põllutöö ja tööstuse saaduste väljaveo igakülgses soodustamises nii ühenduste teede kasutamises, laoja ümbertöötamise ruumide korraldamises kui ka krediidi hõlbustamises.

Valitsus võtab kaalumisele meie saaduste väljaveotollide kaotamise ja põllumajandusele ning tööstusele tarvilikkude ainete sisseveotollide alandamise.

Riigiasutused peavad meie ettevõtjatele nõu ja teoga abiks olema meie toodetele välisuru leidmisel.

Rajades oma majanduslikku korraldamistööd lähemale koostööle vastavate kutseliste asutustega, ei taha Vabariigi Valitsus jätta avaldamata oma mõju, et meie ärielus üldisele võidule pääseksid kultuurilmas valitsevad korralikkuse põhimõtted.

Meie krediitipolitika nõuab asjatundlikku ja järjekindlat juhtimist.

Siin seab Vabariigi Valitsus esimese juhtnõörina üles nõudmise, et riiklikud rahaasutused ei pea oma peatõlkeandeks seadma kasusaamist, vaid riiklikkude rahatagavarade otsustarbekohast juhtimist majandusepoliitiliselt tähtsatele aladele.

Ühtlasi peavad samad rahaasutused hoidma oma kassades küllaldased tagavarad, et tasakaalustada meie rahvamajandust ja rahaasjandust rasketel aegadel.

Riiklikud rahaasutused peavad oma krediitipolitikaga mõjutama meie üldist pangaja majandusepolitika tervenemist.

Vabariigi Valitsus katseb asuda meie maksusüsteemi põhjalikule revideerimisele, võttes sealjuures juhtnõörriks, et maksud tulevad jaotada õiglasemalt ja peab kaduma omavoliline maksude määramine.

Ühtlasi ei tohi maksud maksjate kutsetöö jätkamist ja kapitali kogumist halvata.

Esile tõstes selles töökavas valitsuse aparaadi otstarbekohast korraldamist, vastavalt meie kandejõule, ja majanduseelu stabiliseerimist, teab Vabariigi Valitsus, et ta oma ülesannet suudab täita ainult Riigikogu kaasabil ja toetusel.

6. Järgmise koosoleku määramine.

A. Anderkopp'i (töer) ettepanekul otsustatakse:

- 1) pidada läbirääkimised Vabariigi Valitsuse deklaratsiooni puhul järgmisel koosolekul;
- 2) pidada järgmine koosolek reedel, 26. juulil s. a. kell 10. (Päevakord vaata otsuste protokoll nr. 3, lisa nr. 4.)

7. Riigikontrolli seadus — J. Zimmermann'i ettepanek.

A. Lauri (as) ettepanekul antakse seaduseelnõu riigi majapidamise aruande komisjoni.

8. Riigikogu esindajate valimine riigi majandusnõukokku.

Juhataja: Riigikogu juhatus esitab vanematekogu ettepaneku 23. juulist s. a., valida riigi majandusnõukokku Riigikogu esindajaiks (võttes jagajaks 11) järgmised Riigikogu liikmed:

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt: B. Eilman, A. Usai.

Põllumeeste kogude Riigikogu rühma poolt: J. Soots, K. Tonkman.

Asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma ja kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma poolt, kes neiks valimisteks ühinenud: R. Kuris, A. Kapp.

Tööerakonna Riigikogu rühma poolt: K. Baars.

Rahvaerakonna Riigikogu rühma poolt: J. Tõnisson.

Eesti tööliste partei Riigikogu rühma poolt: O. Tork.

Majaomanikkude, kaupmeeste, töösturite ja teiste eraomandust pooldajate Riigikogu rühma, Saksa-Rootsi Riigikogu rühma ja Vene rahvuslise liidu nimekirjade järgi valitud Riigikogu liikmete poolt, kes neiks valimisteks ühinenud: M. Pung.

(Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud.

9. Riigikogu esindajate valimine statistika nõukokku.

Riigikogu juhatus esitab vanematekogu ettepaneku 23. juulist s. a.,

valida statistika nõukokku Riigikogu esindajaiks järgmised Riigikogu liikmed:

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt: M. Martna.

Põllumeeste kogude Riigikogu rühma poolt: O. Suursööt.

Riigikogu keskrühmade poolt üks esindaja järgmises järjekorras: 1) J. Loosalu, 2) J. Vestholm.

Riigikogu valib statistika nõukokku 3 liiget. Ma kavatsen hääletada järgmiselt: esiteks tuleksid hääletamisele rkl-ed Martna ja Suursööt korraga ja siis tuleksid hääletamisele rkl-ed Loosalu ja Vestholm ükshaaval, kuna üks neist

peab valitama. (Hääletatakse.) Rkl-ed Martna ja Suursööt on valitud statistika nõukokku.

Rkl-ed Loosalu ja Vestholm tuleksid hääletamisele esiteks „poolt“, kui aga kumbki kandidaat absoluutset enamust ei ole saanud, siis tulevad nad hääletamisele „poolt“ ja „vastu“.

Hääletamisele tuleb rkl. Loosalu. (Hääletatakse.) Poolt on 52 häält, seega on rkl. Loosalu absoluutse enamusega valitud statistika nõukokku.

10. Riigikogu esindajate valimine kultuurkapitali nõukokku.

Riigikogu juhatus esitab vanematekogu ettepaneku 23. juulist s. a.,

valida kultuurkapitali nõukokku Riigikogu esindajaiks järgmised Riigikogu liikmed:

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt: O. Gustavson.

Põllumeeste kogude Riigikogu rühma poolt: M. Laarman.

Saksa-Rootsi Riigikogu rühma ja Vene rahvuslise liidu nimekirjade järgi valitud Riigikogu liikmete poolt: C. Schilling.

Riigikogu keskrühmade poolt üks esindaja järgmises järjekorras: 1) P. Pöld,

2) A. Anderkopp, 3) H.-B. Rahamägi.

Riigikogu valib kultuurkapitali nõukokku 4 liiget.

Kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma nimel teatab rkl. Raudkepp, et rühm tagasi võtab rkl. Rahamäe kandidatuuri kultuurkapitali nõukokku.

Ma hääletan samuti, nagu eelmisel korral: rkl-ed Gustavson, Laarman ja Schilling — korraga ning rkl-ed Pöld ja Anderkopp — üksikult, millejuures, kui nad kumbki ei ole saanud absoluutset enamust, tulevad nad hääletamisele „poolt“ ja „vastu“.

Hääletamisele tulevad rkl-ed Gustavson, Laarman ja Schilling. (Hääletatakse.) Rkl-ed Gustavson, Laarman ja Schilling on valitud kultuurkapitali nõukokku.

(Hääletatakse.) Rkl. Põllu poolt on 19 häält, rkl. Anderkopp'i poolt — 48 häält, seega on rkl. Anderkopp saanud absoluutse enamuse ja valitud kultuurkapitali nõukokku.

Päevakord on läbi.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 17.40 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).